

EDISTYKSEN MYTOLOGIA NOJAUTUU UUTUUDEN KULTTIIN

3. huhtikuuta 2014

Jokaisten vaalien alla vasemmistolaiset väittävät kokoavansa yhteen ”edistyksen voimat”. Mutta moni asia voi ”edistyä”, kuten esimerkiksi syöpä. Voiko edistys siis olla mikään päämäärä itsessään?

Alain de Benoist: Edistysuskovaiset eivät tiedä mitä puhuvat, onnettomat! Historiallisesti puhuen ”edistyksen” (*progrès*) idea formuloitiin ensimmäisen kerran joskus vuoden 1680 tienoilla, ja se alkoi täsmentyä seuraavalla vuosisadalla mm. herrojen **Turgot** ja **Condorcet** työn tuloksena. ”Edistys” määritellään asteittain kasautuvaksi prosessiksi, jonka jokainen uusi etappi on aina parempi ja laadullisesti ylempiarvoinen kuin sitä edeltävä vaihe. Määritelmään sisältyy sekä deskriptiivinen että arvottava (*axiologique*) osa. On kyse muutoksesta ja sen suunnasta, tarkemmin sanoen suunnasta parempaan. Muutos mielletään sekä tarpeelliseksi että väistämättömäksi; muutokset ovat peruuttamattomia, ja huomien on aina parempi kuin tämä päivä.

Valistuskauden ihmisille oli selviö, että ihminen liikkuu kohti aina vain ”valaistuneempaa” (*éclairée*) tulevaisuutta, järki tulee täydellistymään ja ihmiskunnasta kaikkineen tulee moraalisesti parempi. Edistys ei missään tapauksessa vaikuta vain ihmisen ulkoisiin elinolosuhteisiin, vaan se muokkaa radikaalisti ihmiskuntaa itseään. Jotain tällaista Condorcet tarkoitti sanoessaan: ”*Ihmislajin suuret massat marssivat koko ajan kohti suurempaa täydellisyyttä.*”

Edistyksen mytologia nojautuu siis uutuuden palvontaan, koska kaikki uusi mielletään pelkän uutuutensa takia *a priori* paremmaksi kuin vanha. Tämän asenteen seurauksena on menneisyyden vähättely, eilispäivän maailmassa ei siis ole mitään opittavaa tai esikuvaksi kelpaavaa. Nykypäivän ja menneisyyden vertailu, jossa ensin mainittu voittaa aina, tarjoaa samalla myös mahdollisuuden tulevaisuuden salojen paljastamiseen. Koska traditiota lähtökohtaisesti pidetään edistyksen esteenä, siitä täytyy hankkiutua eroon; ihmiskunnan täytyy vapauttaa itsensä kaikesta, mikä jarruttaa edistyksen marssia, riuhtaista itsensä irti ”ennakkoluuloista”, ”taikauskosta”, ”menneisyyden kiviriipoista”. Tässä tulikin jo kiteytetyksi Vincent **Peillonin** ohjelma kokonaisuudessaan! Menneisyyteen takertuminen (*l'hétéronomie par le passé*) korvataan siis pakkomielleellä tulevaisuutta kohtaan (*l'hétéronomie par l'avenir*): ihmiselämää kaikkineen arvioidaan tulevaisuuden valossa.

Tästä näkökulmasta ”taantumus” (*réaction*) saattaa vaikuttaa tervehenkiseltä refleksiltä, mutta eikö kaiken järkeilyn perustaminen jonkin vastustamiseen sittenkin ole merkki itsenäisen ajattelun hylkäämisestä?

A. de B.: Reaktiivisuus on terveellä pohjalla niin kauan kuin se ruokkii kritiikin henkeä, kyseenalaisempaa siitä tulee silloin, kun se rajoittuu toteamaan kuinka ”asiat olivat ennen paremmin”. Edistyksen idean kritiikki, jota modernina aikana harjoitti ensimmäisenä Rousseau, ilmenee usein kritiikin kohteen ihanteiden kääntämisenä

pääläelleen: ajatus historian liikkeestä säilytetään, mutta sen sijaan että siinä nähtäisiin edistymistä, nähdään kaiken muuttuvan aina vain surkeampaan suuntaan; jatkuvan progression on korvannut jatkuva regressio. Dekadenssin ja rappion (*déclin*) käsitteet eivät ole yhtään sen mielekkäämpiä kuin ”edistyskään”. Sitä paitsi, kuten totesitte, järkeilyn rajoittaminen pelkkään vastustamiseen merkitsee antautumista vastustettavan asian ehdoille. Tämä Walter **Benjamin**illa oli mielessään, kun hän sanoi, että ”*antifasismi on fasismista osallinen*”...

Eivätkö ideat ”edistyksestä” ja ”taantumuksesta” kumpainkin loppujen lopuksi perustu ajatukseen lineaarisesta historiasta? Mutta historia voinee olla luonteeltaan syklinenkin?

A. de B.: Kreikkalaisille ainoastaan kosmoksen ikuisuus oli todellisuutta. Historia toteutui toisiaan seuraavissa sykleissä samaan tapaan kuin sukupolvet tai vuodenaajat seurasivat toinen toistaan. Jos nähtiinkin nousuja ja laskuja, edistystä ja rappiota, kyse oli syklin sisällä tapahtuvasta liikkeestä, joka kertautui kertautumistaan (Hesiodos, Vergilius). Raamatussa sen sijaan historia on yksioikoisen lineaarinen, sillä on selkeä alku ja väistämätön loppu. Historiassa on siis dynaamisuutta, ja siitä avautuu messiaanisia näköaloja, tuonpuoleisen maailman odotusta. Ajallisuus suuntautuu kohti tulevaisuutta, luomisesta kohti viimeistä tuomiota. Valistuksen edistysajatus on vain tämän raamatullisen lineaarisen historian maallistettu versio, ja siitä lähteestä nousevat kaikki modernin **historismin** sovellutukset. Ainoa merkityksellinen ero on tuonpuoleisen todellisuuden ja uskonnollisen pelastuksen korvaaminen onnella maanpäällisessä paratiisissa.

Mutta uskovatko ihmiset enää edistykseen?

A. de B.: Mainio Baudoin de Bodinat totesi, että ”*voidaksemme arvottaa edistysaatetta oikein ei riitä, että tunnemme sen tuomat edut, on otettava lukuun myös kaikki se, minkä edistys meiltä riistää*”. Tosiasia on, että edistyksen jollakin sektorilla mahdollisesti tuomat edut kumoutuvat moninkertaisesti sen jollakin toisella elämänalueella aiheuttamalla haittavaikutuksilla. Viime vuosisadan totalitarismit ja kaksi maailmansotaa ovat kaiken todennäköisyyden mukaan heikentäneet valistuslähtöistä optimismia. Enää ei uskottane mihinkään ”historian järkeen” eikä siihen, että materiaallinen kehitys automaattisesti parantaisi ihmiskuntaa. Tulevaisuus kokonaisuudessaan herättää enemmän huolta kuin toivoa, ja kriisin paheneminen näyttää todennäköisemmältä kuin ”valoisa huomen” (*lendemains qui chantent*). Ei ole olemassa sellaista teknologian haaraa, joka ei vaikuttaisi kaksiteräiseltä miekalta; tästä todistaa mm. ”bioetiikka” koskeva debatti. Kuten italialainen kirjailija Claudio Magris asian kiteytti: ”*Edistys ei ole mikään orgasmi!*”

Kaikesta huolimatta on tunnustettava, että teknisten innovaatioiden ja kehitysideoiden ansiosta edistysideologia pysyy vahvana tässä yhteiskunnassa, joka yhä uskoo, että ”enemmän” on sama asia kuin ”paremmin” ja joka hyväksyy pääomien rajattoman kasautumisen sekä markkinoiden lakkaamattoman laajentumisen.